

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри анатомії,
клінічної анатомії та оперативної хірургії Буковинського державного
медичного університету МОЗ України**

**Слободяна Олександра Миколайовича на дисертацію здобувачки
ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я
за спеціальністю 222 Медицина (14.03.01 – нормальна анатомія)
Іванків Ярини Тарасівни «Структурна організація матки за умов
фізіологічної норми та при дії налбуфіну (експериментальне
дослідження)»**

1. Актуальність обраної теми дисертації

Дана дисертаційна робота є актуальним оригінальним дослідженням, яке важливе як для теоретичної, так і для практичної медицини. Сучасні наукові дослідження в медичній сфері потребують комплексного підходу, а також залучення спеціалістів різних галузей та профілів.

Опіюїдні анальгетики є групою найбільш застосовуваних препаратів для купування гострого та хронічного болю. Управління ООН з наркотиків і злочинності опублікувало «Всесвітню доповідь про наркотики 2018», де було зазначено, що близько 275 мільйонів людей (майже 5,6 % від світового населення) у віці від 15 до 64 років хоча б один раз у житті вживали наркотики, а виробництво опіуму збільшилося на 65 % у 2016-2017 роках. Широко відомо, що надмірний та неконтрольований прийом наркотичних анальгетиків спричиняє фізичну та психічну залежність, зміну фізіологічних параметрів організму, які не відновлюються навіть після припинення вживання даних середників, все це свідчить про найважливішу існуючу проблему.

Жіноча статева система є уразливою для різних екзо- та ендогенних чинників, а вплив наркотичних середників здатний провокувати значні

структурні та функціональні порушення. У фаховій літературі опубліковано значну кількість праць, присвячених змінам, які виникають у жіночих статевих органах під впливом різних речовин, проте лише невелика частина з них стосується морфологічних перетворень структурної організації матки під впливом опіоїдів. Нині необхідним є доповнення відомостей щодо макро-, мікро- та ультраструктурної організації матки на тлі хронічного впливу опіоїду, даних щодо якісно-кількісних змін гемомікроциркуляторного русла стінки матки за використанням наркотичних середників. Дотепер не достатньо висвітлено та обґрунтовано рекомендації для практикуючих лікарів, що стосуються даної проблематики.

Отже, можна стверджувати, що дисертація Іванків Я.Т. є актуальною роботою, яка присвячена встановленню особливостей структурної організації та кровопостачання стінки матки білих лабораторних щурів у нормі та в динаміці тривалого впливу опіоїду.

2. Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами

Дисертаційна робота виконана згідно плану науково-дослідних робіт Львівського національного медичного університету МОЗ України і є фрагментом наукової роботи кафедр нормальної анатомії та оперативної хірургії з топографічною анатомією «Структурна організація, ангіоархітектоніка та антропометричні особливості органів у внутрішньо- та позаутробному періодах розвитку за умов впливу екзо- та ендогенних факторів» (№ державної реєстрації 0115U000041), яка виконувалась у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького у 2015-2016 рр. Здобувач є виконавцем фрагменту цієї роботи.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях

Достовірність отриманих результатів базується на достатній кількості (87) експериментальних тварин (білі лабораторні щури-самки) із логічним формуванням з їх числа конкретних груп. Було застосовано сучасні методи, які є найбільш адекватними для досягнення мети і вирішення завдань дослідження: біологічне моделювання тривалого впливу опіюду, ін'єкція судинного русла, просвітлення зрізів матки та їх фотографування під мікроскопом МБИ-1, морфометрія ланок кровоносного русла матки, гістологічне дослідження матки, електронно-мікроскопічне дослідження матки та ланок її гемомікроциркуляторного русла, статистичне опрацювання результатів дослідження за допомогою пакета прикладних комп'ютерних програм.

У дисертаційній роботі Іванків Я.Т. вперше встановлено особливості ангіоархітекtonіки, мікро-, та ультраструктури матки білих щурів у нормі та закономірності її перебудови за умов 6-тижневого впливу налбуфіну. Доповнено дані щодо особливостей кровопостачання матки білих щурів у нормі, зокрема встановлено послідовність відходження, напрямку та ходу артеріальних відгалужень. Вперше проведено комплексний морфометричний аналіз ангіоархітекtonіки матки білих щурів на ін'єктованих та просвітлених препаратах. За допомогою статистичного аналізу здобувач систематизувала отримані експериментальні дані, що дозволило провести порівняльну характеристику структурної організації матки в нормі та за умов впливу опіюду.

Наукова робота містить текстове обґрунтування та ілюстративний матеріал (робота ілюстрована 8 таблицями, 89 рисунками), що вважаю достатніми для узагальнень і висновків про встановлені закономірності будови та кровопостачання матки білого щура в нормі, змін ангіоархітекtonіки матки в динаміці тривалого впливу налбуфіну. Основні

положення і висновки, викладені у дисертації, обґрунтовані і лаконічні, містять нові дані та відображають суть, наукову новизну та практичну значимість.

4. Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях

Отримані дисертанткою дані наукового дослідження викладені в 11 опублікованих працях, серед яких 3 статті опубліковано у наукових фахових журналах України та 2 – у закордонних виданнях. Огляд та аналіз опублікованих праць засвідчив, що матеріали дисертації висвітлені в них повною мірою і не повторюються. Апробація основних положень дисертації на наукових форумах у достатньому обсязі. Основні наукові положення і прикладні результати дисертації повністю викладені в анотації.

Ідентичність змісту анотації і рукопису дисертації. Зміст анотації дисертації Іванків Я.Т. є ідентичним змісту рукопису дисертації та повністю відповідає основним положенням ДАК України щодо оформлення дисертацій та анотацій дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

5. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Дані, які отримала дисертантка Іванків Я.Т. є важливим доповненням морфології матки, що дозволить поглибити відомі дані про макро-, мікробудову та морфометричні параметри структур стінки мати білого щура в нормі. Майбутні експериментальні дослідження, що стосуватимуться матки при різних патологічних станах можуть опиратися на встановлені дані. Дане дослідження демонструє, що хронічне застосування наркотичних препаратів руйнує структурну організацію стінки матки. Практичне значення для лікарів-клініцистів зі спеціальностей акушерства, гінекології та репродуктології полягає у нових можливостях розробки методів профілактики та лікування патології жіночих статевих органів, яка зумовлена тривалим використанням наркотичних препаратів.

Практична цінність роботи засвідчена впровадженням результатів дослідження в навчальний процес та науково-дослідну і клінічну роботу ряду кафедр вищих медичних навчальних закладів України.

6. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація і анотація відповідають положенням наказу № 759 МОН України від 31.05.2019 р. Дисертацію викладено державною мовою на 170 сторінках друкованого тексту. Робота складається з традиційних розділів: анотації, переліку умовних позначень, символів, одиниць і термінів, вступу, огляду літератури, опису матеріалів та методів дослідження, двох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі (стор. 17-22) дисертанткою обґрунтовано актуальність проведеного дослідження, сформульовано мету та завдання дослідження; визначено об'єкт та предмет дослідження; аргументовано вказано методи дослідження; показано наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, зазначивши свій особистий внесок; описано географію наукових форумів з апробацією результатів виконаної наукової роботи.

Перший розділ дисертації (стор. 23-38) містить аналітичний огляд наукової літератури за обраною темою. Цей розділ складається із 3 підрозділів. Дисертантка провела ґрунтовний пошук наукової літератури, її комплексний аналіз, що дозволило структурувати науковий погляд на дану проблему. Окремо описано особливості морфології матки в нормі та за умов патології (підрозділ 1.1), вплив опіоїдів на морфологічний стан органів жіночої репродуктивної системи (підрозділ 1.2), а також вплив налбуфіну на структурну організацію інших органів (підрозділ 1.3). З огляду літератури впливають ті невивчені питання, які дисертантка виокремила як завдання свого дослідження. Завершує розділ короткий підсумок з переліком праць, в яких опубліковано результати даного розділу.

Другий розділ «Матеріали та методи дослідження» (стор. 39-48) відображає дані характеристики об'єктів, які вивчались, а також застосованих методів дослідження. Дослідження виконане на 89 статевозрілих щура-самках, що є достатнім для обґрунтування положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації. Використані моделі експерименту та методи дослідження адекватні меті і завданням сформульованих дисертанткою, дають можливість узагальнити отримані результати і сформулювати висновки та рекомендації.

Третій та четвертий розділи (стор. 49-127) відображають результати власних досліджень. В третьому розділі описано особливості будови та кровопостачання матки щурів у нормі. Він складається із 3 підрозділів. Авторка подає дані щодо особливостей організації матки за умов фізіологічної норми на макро-, мікро- та ультраструктурному рівні. Четвертий розділ висвітлює результати дослідження морфологічних особливостей структур стінки матки при дії налбуфіну в експерименті. Даний розділ містить 2 підрозділи. Подано особливості структурних змін ланок гемомікроциркуляторного русла стінки матки і мікро- та ультраструктурні зміни організації стінки матки білого лабораторного щура в динаміці тривалого впливу налбуфіну.

П'ятий розділ (стор. 128-139) «Аналіз та узагальнення результатів дослідження», вміщує детальне обговорення отриманих результатів дослідження. Дисертантка вступає в наукову дискусію з іншими дослідниками, порівнює свої результати з їхніми даними, що свідчить про обізнаність здобувачки в питаннях морфо-функціонального стану структури та кровоносного русла матки білого щура за умов фізіологічної норми та під впливом налбуфіну в експерименті.

Висновки в кількості 6 (стор. 140-142) обґрунтовані і достовірні, логічно випливають з одержаних результатів, відповідають меті та завданням дослідження, побудовані за змістом дисертації. Також висновки достатньо широко висвітлені у наукових публікаціях Я.Т. Іванків.

Дисертація Я.Т. Іванків є завершеним дослідженням, в якому вирішені важливі проблеми морфології.

Бібліографічний опис літературних джерел подано авторкою на стор. 143-163 (20 сторінок). Джерела літератури укладено в алфавітному порядку. Із контент-аналізу джерельної бази рецензованої роботи випливає, що вона містить широкий спектр (198) як сучасних так і класичних (фундаментальних) джерел літератури.

7. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації

Принципових недоліків у дисертаційній роботі Іванків Я.Т. мною не виявлено, але є ряд зауважень:

1. Слід було вилучити із переліку умовних позначень деякі терміни, бо вони є загальноновизнаними: наприклад: ВООЗ, МОЗ, ООН тощо.

2. У кінці кожного розділу власних досліджень наведений список власних наукових праць, які відображають результати розділу, потрібно було подати дані праці у квадратних дужках із зазначенням номера у списку літератури.

3. Рекомендовано для спрощення сприйняття матеріалу додати позначення до деяких мікрофотографій.

4. У представленому тексті дисертаційної роботи є окремі граматичні та технічні помилки, що потребують виправлення.

Проте, ці зауваження не носять принципового характеру, не знижують наукової цінності дослідження та його практичної значущості.

У плані дискусії вважаю за доцільне поставити наступні **питання**:

1. Скажіть, будь ласка, чи виявлені Вами зміни в матці під дією опіоїдів є зворотними? І якщо так, то до якого терміну?

2. Ви констатуєте зміни діаметра артеріол, капілярів, венул стінки матки щура. Який патогенетичний механізм цих змін?

3. З чим пов'язане зменшення щільності обмінних судин за умов тривалого впливу цього опіюду?

Вказуючи на існуючі недоліки, слід визнати загальний високий рівень поданої до захисту у спеціалізованій раді дисертаційної роботи. Зазначені неточності та редакційні огріхи в оформленні рукопису не знижують наукової цінності та висновків дисертації.

8. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практиці.

На мою думку, результати дисертації, щодо особливостей ангіоархітекtonіки матки білого щура можуть бути використані у навчальному та науковому процесах на кафедрах: морфологічного (анатомія, гістологія, патологічна анатомія тощо) та клінічного (акушерство, гінекологія, репродуктологія тощо) спрямування.

Одержані відомості можуть слугувати базою для розробки нових клінічних протоколів щодо профілактики порушень, що виникають у матці (зокрема в її гемомікроциркуляторному руслі), розробки нового патогенетичного лікування подібних патологічних станів матки.

Вважаю доцільним більш широке опублікування результатів дослідження не тільки у профільних фахових виданнях, але й у відповідних клінічних журналах.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Іванків Ярини Тарасівни «Структурна організація матки за умов фізіологічної норми та при дії налбуфіну (експериментальне дослідження)» (науковий керівник – доктор медичних наук, професор

Матешук-Вацеба Леся Ростиславівна), виконана у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України є завершеним дослідженням, в якому вирішено важливе завдання встановлення особливостей будови та кровопостачання матки білого щура в нормі та в різні терміни впливу опіюду.

За актуальністю, ступенем обґрунтованості теми дослідження, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, достатнім методичним рівнем повністю відповідає вимогам пп. 10, 11 «ПОРЯДКУ проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року, відносно дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, в галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за спеціальністю 222 «Медицина», а її авторка – Іванків Ярина Тарасівна – на присудження ступеня доктора філософії

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

завідувач кафедри анатомії, клінічної анатомії

та оперативної хірургії Буковинського державного

медичного університету МОЗ України,

доктор медичних наук, професор

О.М. Слободян

Підпис професора Слободяна О.М. засвідчую
Вчений секретар
Буковинського державного
медичного університету

І.І. Павлунік